

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

XXVII. Ad quem pertineat potestas dispensandi in Matrimoniorum
impedimentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](#)

C A P U T XXVII.

Ad quem pertineat potestas dispensandi in Matrimoniorum impedimentis.

I. **D**ICITAE ac inculpabilis dispensationis duas sunt causae, necessitas, & notabilis utilitas, juxta cap. *Mutationes*, 1. quæst. 7. & cap. *Expositio* 33. de præbend. Utramque commemorat S. Bernardus lib. 3. de considerat, ad Eugen. Pap. cap. 10. his verbis: *Ubi necessitas urget, excusabilitis dispensatio est: ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est. Utilitas & dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. Causæ legitimæ dispensandi circa gradus prohibitos, hæ sunt quæ colliguntur à Zerola 1. p. verb. Dispensatio, §. 1. Primum incompetenciae dotis. Secundo extincio magnæ litis. Tertiò angustia loci, quæ potest esse duplex: vel quia maior pars habitantium ibi sunt consanguinei, vel affines postulanti, & extra illos non inveniret facile parem suæ conditionis; aut si velllet extra locum nubere, non haberet dotem sufficientem. Has tres causas colligit quoque Navarra cap. 22. num. 87. Quarta est sedatio & pacificatio discordiarum, sive præsentium, sive quæ futura prævidentur. Quinta quum dives ducere cupit in uxorem cognatam, vel affinem pauperem constitudo illi dotem. Navarra præfatas colligit causas consil. 3. de consang. & affin. Ibidemque addit sextam, si bona fide & ex juris ignorantia jam fuit contractum matrimonium. Septimam, matrimonii male contracti diuturnitatem. Octavam, scandalum grave præcavendum, aut peccatum. Nonam, evitatem mortis aut periculi ejus. Decimam, indotatae pueræ miseriam, quæ vel spectat ad pudicitiae periculum, vel ad rerum viictui necessiarum indigentiam.*

II. Prohibet Concilium Tridentinum non solum dispensari sine rationabili causa circa matrimoniorum impedimenta, sed etiam quidquam pro dispensatione exigi: dispensari etiam vetat in secundo gradu, nisi inter magnos Principes, scil. 24. cap. 5. de reform. matr. In contrahendis (inquit) matrimonii vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro, idque ex causa, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.

III. Circa præfata Matrimoniorum impedimenta solus Papa regulariter dispensare potest, cùm sint vel à Generalibus Conciliis, vel à Summis Pontificibus instituta, contra quæ nihil possunt Episcopi, cùm sit horum

Ihorum authoritas inferior, & prædictis subdita, can. *Inferior*, dist. 21. & Clement. *Ne Romani*, de electione. Circa illa verò impedimenta quæ sunt à jure naturæ introducta, ut in Matrimonio ascendentium & descendenterum in linea directa, neque Papa, neque Concilium dispensare ulla tenus valent. Quandoque tamen accidit ut dispensare Episcopi possint in impedimentis à Jure Canoneo & suprema Ecclesiæ potestate lassit. Quando enim Matrimonium cum aliquo impedimento canonico, etiam dirimente, bona fide ex juris aut facti ignorantia contractum fuit in facie Ecclesiæ, si sit occultum impedimentum, neque adiri possit prima Sedes ob conjugum paupertatem, rusticitatem, aut locorum distantiam, aliasve similes causas, neque possunt citra scandalum conuges separari, aut etiam urget periculum offensa Dei, his casibus potest Ordinarius dispensare quoad forum conscientiæ. His consentit omnis Summistarum & Theologorum multitudo. Angelus verb. *Dispensatio*, num. 5. Sylvester verb. *Dispensatio*, §. 9. Armilla eod. verb. num. 19. Dominicus Soto in 4. Scnt. dist. 37. quæst. unica, art. 2. Navarra cap. 22. n. 85. Bonacina quæst. 3. punct. 15. n. 4. Sanchez lib. 8. disp. 6. Zerola 1. p. verb. *Dispensatio*, §. *Ad quintum*, ubi quoque dicit, sibi in pari casu ab Urbe Roma responsura, istius dispensationis potestatem esse penes Ordinarium, concurrenti simul sex circumstantiis sequentibus. 1. Ut jam fuerit contractum matrimonium. 2. Ut contractum fuerit ignoranter quoad impedimentum. 3. Ut sit consummatum. 4. Ut impedimentum sit occultum. 5. Ut partes sint adeò inopes ut non possint ire, aut mittere ad Papan vel Legatum. 6. Ut si fieret separatio, scandalum verisimiliter oriretur. Si verò aliqua absit ex præfatis circumstantiis, & personæ sint pauperes aut rudes ac rusticæ, officium erit Ordinarii prosequi hanc dispensationem in forma pauperum apud Sedem Apostolicam, ut planè gratis & sine compositione obtineatur.

IV. Prædicta Ordinariorum potestas viget quidem circa Matrimonia irrita, sed tamen de facto cum bona fide contracta. Circa verò Matrimonio contrahenda multè magis arctior est Ordinariorum potestas, & rarissime contingit Episcopum posse in hac parte dispensare in impedimentis dirimentibus quandiu res adhuc integra existit. Sanchez tamen casum proponit, in quo possit dispensare in impedimento irritante Episcopus, nondum contracto, sed tamen proximè contrahendo Matrimonio, lib. 2. disp. 40. num. 7. Nuptialibus conventionibus solenniter inter Partes in præsentia communium cognatorum, affinium & amicorum contractis, publicatis jam proclamationibus, expeditaque ab Ordinario permissione nuppiarum, puella proximè nuptura præmittit in manibus Parochi Sacramentalem, ut fieri solet, Confessionem, ex qua innotescit Parochio dirimens aliquid impedimentum, exempli gratiæ contractæ affinitatis ex illicitâ copila occulta. Sunt verò omnia ad nuptias vespere ejus diei consummandas disposita. Omnibus discussis, nulla patet via gravis & publici

blici scandali devitandi, infamiaeque, aut saltem gravissimarum iniuriarum. In talibus angustiis praeferendum est, non esse animum Papæ ut hæc fibi in tanto discrimine reserventur, esset enim irrationabiliter invitum, sed recurrendum est ad Ordinarii secretam dispensationem futuram validam pro conscientia foro. Ibidem tamen addit Sanchez, posse fortassis hoc effugium adhiberi, ut sicut auctor pueræ consenserit votum castitatis emitendum pro uno mense, ut ipsa sine vituperio praetexere possit se à Confessario monitam necessitatibus sibi incumbentibus petenda dispensationis ex voto castitatis, sine ulla tamen præsiniti temporis mentione, quia votum ad tempus castitatis potest ab Ordinario dispensari. Interea differunt matrimonium, & dum in Romana Curia res aperte geritur pro dispensatione voti castitatis, occultè procuranda est dispensatio veri alterius impedimenti priori foro. Verumtamen si cautela ista menti non occurret, aut si obseruum, vel personarum circumstantias judicarerur difficultas, aut etiam impossibilis executionis, recurrendum est ad Ordinarii dispensationem, que in talibus angustiis justa erit & valida in conscientia foro. Ista, quam Sanchez primus produxit, opinio evasit subinde inter Doctores communis, ut ostendit Bonacina num. 4.

V. Quod aliqui affirmant, posse Ordinarios in hoc Regno ab solleitatem dispensare ad contrahendum matrimonium in quarto, aut etiam in tertio cognationis aut affinitatis gradu, utrum id ita consuetudine invaluerit ut jus faciat, certum & indubitatum afferere non ausim. Scio alicubi ab Ordinariis dispensatum: scio quoque id alii Ordinariis improbari. Et re pernitiens examinata non admodum moveor illorum qui sic dispensaverunt auctoritate, quia tam profuse, & sine causa dispensatum in his animadverto, ut non alia pateret ratio, quam quia ut ita indulgenter rogati fuerant: ob qualen facilitatem Papa ipse in iisdem gradibus dispensando non leviter peccaret, quia ut superius monui & probavi, non sunt petenda, aut laxe contra Jus receptum dispensationes, nisi ubi suadet rationabilis & urgens ratio: taleque dispensatores, etiamsi summi Pontifices forent, non dispensatores fideles, sed dissipatores dici vult Sanctus Bernardus allegans illud Apostolicum: *Hic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inventetur.*

* V I. Solent nonnulli Praefules Gallicani, qui scilicet dispensandis vim sibi attribuunt ad nuptias non modò contractas, sed futuras etiam & contrahendas, effusam (ut sibi videtur) Romani Pontificis, aut Legati insimulare in dispensando libertatem. Cur igitur iidem non proficiunt longè profusorem fore dispensandi licentiam, si in opositum reclamantibus Conciliis oecumenicis, quæ hanc potestatem uni Summo Pontifici, Legatoque reservant, sibi auctor vindicare Gallicani ducenti circiter & quadraginta nimis Episcopi cum suis Vicariis seorsim in suis Diocesis singuli pro suo arbitrio hujusmodi licentiam? Ingruet profectò tota Gallicana.

Gallicana ditione admodum exuberantior & inordinatior inter tot , tamque diversa sibi , aliisque indulgentium Prælatorum capita in dispensandis matrimoniiis licentia. Quin etiam si per universum Regnum ista invalefceret consuetudo (quod malum Deus avertat) contingere; demum ut quilibet laici , etiam subalternorum Tribunalium Judices per captionem & distractionem bonorum Episcopaliū ipsoſinet Episcopos cogerent pro suo peculiari , aut amicorum , aut Partium postulantium affectu ad sic dispensandum , sicut jamdudum compellunt invitos ad monitoria & excommunications decernendas ; sive simile quid illis obveniret divinae huic apud Iuliam comminationi , Pro eo quod abjecit populus iſe aquas Siloë , qua vadunt cum silentio , proper hoc ecce adducet Dominus super eos aquas fluminis fortes & multas . Sic enim renuentes hac in parte Summo Univerſalis Ecclesiæ Pontifici ſubjici , compelluntur indignissimè laicorum Judicum infimorum decretis obtemperare , aut propriorum fructuum , ni pareant , interceptionem ac privationem pati. Denique ut alias innumeras fideam authoritates , lubet unicam proferre Gallicanorum duodecim Episcoporum in Concilio Turonensi ſedentium , & ſic decernentium anno 1583. tit. 9. de Matrimonio , his verbis : In quarto consanguinitatis & affinitatis , necnon cognationis spiritualis prohibitis gradibus Episcopis dispensare non licere declaramus . Eadem pariter mens extitit Antiftitum Concilii Tolosani , cui præſedit Tolosanus Archiepiscopus Cardinalis de Joyosa anno 1590. ſic enim ab hiſ decernitur ſub tit. de Matrimonio : Quos cognitionis gradus impedit , nisi prius viſa Summi Pontificis dispensatione , in matrimonii coniunctionem Parochi non recipiant. Declaratur igitur nullam eſſe quamcumque hac in re dispensationem , ſi non à Pontifice dimanarit. Citem alii Barbosam Episcopis quibuscumque hanc potestatem eximentem , de offic. & potest. Episc. part. 2. alleg. 35. Sanè iſta ab Episcopis concessæ dispensationes pro contrahendis conjugiis , aut nullitatem , aut incertitudinem cauſant Sacramenti. At verò in re Sacramentaria unanimes docent Theologi , non eſſe licitum quidquam incerti adhibere , eo certo medio prætermiſſo , quod adhiberi poſſit. Atque ita licentia iſta vel nefariam inducit Sacramenti nullitatem , aut ad ſumnum tutoſe ſimil & probabiliore opinione rejecta , minus probabilem , nec tutam in tanti momenti Sacramento conſecratur opinionem .]

VII. Ex rationabili & iusta cauſa poſſunt Ordinarii dispensare circa impedimenta non dirimentia , non ſolum ad prius contractum , ſed etiam ad contrahendum matrimonium , exceptis votis simplicibus & absolutis perpetua caſtitatis & Religionis. S. Antoninus 3. part. tit. 1. cap. 16. §. 4. Paludanus in 4. diſtinct. 28. quæſt. 2. Bonacina quæſt. 3. punct. 15.n.3. Navarra cap. 22. num. 85. addens hanc eſſe ubique receptam conſuetudinem. Poſſunt etiam dispensare circa dirimentia impedimenta qua innotescant non ante contrahendum , ſed poſt contractum bona fide matrimonium ,

Fff 2. aliis

aliis accedentibus circumstantiis suprà artic. 3. recensitis. Præterea absoluunt possunt Ordinarii dispensare circa impedimenta quæ priùs contracto matrimonio superveniunt, & debiti conjugalis petitionem & usum prohibent, qualis est superveniens inter conuges, sive per Baptismum, sive per incestum affinitas. Abbas in cap. 1. de eo qui cogn. consang. uxor. fux. Sylvester in verb. *Debitum*, quæst. 9. adjungens hanc esse communem opinionem. Sotus in 4. distinct. 37. quæst. unica, art. 2. vers. *Debet autem*. Jacobus Graffius decif. aur. p. 1. lib. 2. cap. 80. num. 9. & 10. Sanchez lib. 2. disput. 40. num. 13. & seqq. *Debet tamen simul injungere pro incestu gravitate poenitentiam, & procurare sollicitè ut amoveantur occasiones recidivarum.*

VIII. Quicunque scienter in gradibus prohibitis matrimonium contraxerint vel consummaverint (quod idem obtinet & servandum est in aliis quoque dirimentibus impedimentis) jubet Concilium Tridentinum eos qui hoc præsumperint, separari, atque omni spe obtainenda dispensationis excludi: non enim est indulgenda dispensatio, cui bona fides aut probabilis ignorantia non suffragetur, sess. 24. cap. 5. de reform. matrim. Hoc ergo advertauit Ordinarii, ne sub prætextu invalidarum propter subreptionem dispensationum à suprema Sede impetratarum, approbent vel permittant nulla & invalida matrimonia. Si quis ergo in gradu prohibito, aut cum alio quovis dèrimenti impedimento sciens & volens irritum contraxit aut consummavit matrimonium ad hunc finem, ut secum facilius dispensemetur, si non disertè explicaverit apud Papam istas circumstantias præmissi irri matrimoniī, aut consummata copula ad hunc dispensationis facilis obtainenda finem, qua intentio necessariò exprimenda est, erit subreptitia & invalida dispensatio, juxta cap. *Super literis* 20. & cap. *Dilectus* 26. de rescript. Covarruvias 2. p. de sponsalib. cap. 6. §. 2. num. 14. Zerola loc. cit. §. *Quare quod quando*: ubi admonet Ordinarios ut hoc advertant, & districte prohibeant cohabitationem sponsorum antequam veniant ab Urbe dispensatio. Verumtamen sèpè accidit, ut qui contraxerunt cum dirimente impedimento, dum expectant dispensationem, consumment inter se postquam supplicationem præmisserunt (nam si ante supplicationem consummaverint, invalida sequetur dispensatio, ut jam dixi:) queritur utrum in illo casu dispensatio valeat? Et valere respondetur; non enim censi potest subreptitia quando preces veritate nuntiuntur. Atqui supplicatio super qua dispensatum fuit, vera, & nullatenus subreptitia supponitur, cùm fuerit expedita ante illum defectum supervenientis consummationis, etiamsi consummatio illa contigerit nondum confessis literis dispensationis. Zerola dict. verb. *Dispensatio*, §. *Ad sextum*, versu Secundo quia per solam.

X. Si matrimonium coram Parocho & testibus bona fide initum, comperiatur tandem invalidum ob dirimens aliquod priùs ignoratum impedimentum.

pedimentum, necesse est post impetratam dispensationem, ut post impedimentum præexistentis cessationem, qualis est defectus sufficientis consensus, ut partes mutuum inter se se consensum renovent: neque enim sufficeret consensus solius ejus qui novit impedimentum. Quod enim ab initio non valet, traxtu temporis non convalescit, l. *Quod ab initio*, D. de regul. Jur. Non est tamen necesse hunc in specie defectum Parti alteri quæ id ignorat, notificari, dummodo novus ab ipsa consensus simul eliciatur. Caietanus in summa, verb. *Matrimonium*, & in opusculis tract. 12. q. 2. Navarra cap. 12. num. 47. & 82. & ceteri communiter.

X. Quando à Sacra Pœnitentia conceditur Ordinario aut Confessario in Theologia aut Sacris Canonibus graduato ad hoc delegato facultas dispensandi cum aliquibus circa Matrimonii impedimenta, debet hic delegatus primum inquirere diligenter, utrum res ita sit sicut exposita fuit Apostolica Sedi, an verò literæ in quibus res gesta exponitur, subreptitia sint. Sufficit tamen si inquirat penes ipsum pœnitentem, cui fides habenda est, nisi oppositum comperrum sit. Debet verò delegatus injungere convenientem satisfactiōnem, si eam sacra Pœnitentia non taxaverit. Censetur verò occultum in hac materia impedimentum, si non laborat infamia publicā, & si non fuit deductum ad contentiosum forum, aut si deductum quidem fuerit, sed non potuerit probari; ideoque lis dilecta, & Pars rea sine nota dimissa fuerit. Sanchez lib. 8. disp. 34. num. 55. Bonacina quest. 3. punct. 15. n. 7. Hæc enim dispensatio non in foro externo, sed in solo conscientiæ foro valebit, quod occultum est. Sciat denique Confessarius ad hoc delegatus, simulque pœnitens, matrimonium non sortiri effectum à die obtenti & expediti rescripti, sed à die quo sine Ordinario, sive Confessario approbatus & delegatus in virtute mandati Apostolici dispensaverit cum pœnitente, ut monet Covarruvias 2. p. cap. 6. §. 9. num. ult. & est communis doctrina. Porrò in rescriptis dispensationum matrimoniorum etiam in foro pœnitentia obtentis, solet clausula ista apponi: *Si ita est, cum eis dispensa, ut inter se, & servata Tridemini Canonis formâ publicè contrahant.* Quæ clausula vim habet, ut si Parochus aut testes illud noverant impedimentum quando primum contractum fuit matrimonium, aut si istud non ita sit occultum, quin probari facile in iudicio possit, & periculum sit ut detegatur impedimentum, in his rerum circumstantiis denuò renovetur matrimonium coram Parocho & testibus ad id vocatis. Extra verò has circumstantias poterit occulte, & sine Parocho, & remotis arbitris ac testibus secretè renovari mutuus inter Parres consensus, juxta usum generalem communī Doctorum calculo approbatum.

X I. Impedimentum dirimens quod exurgit ex consanguinitate in primo gradu non solum linea rectæ ascendentium & descendentium, sed etiam linea transversalis & lateralis fratrum & sororum, procedit ex jure naturali,

Fff 3.

naturali, contra quod Ecclesia non potest dispensare. Secus est in gradibus affinitatis, in quibus jus naturale nullum inducit impedimentum, nisi forte in linea recta primo gradu. Communior enim opinio, quam tueruntur Sotus, Ledesma, Covarrubias, Valentia, Vasquez, Coninch, Filiiucius, quos citat & sequitur Bonacina quæst. 3. punct. 12. num. 7. negat posse per Papam dispensari super affinitatem ex justo matrimonio conlidente in linea recta, scilicet inter vitrum & privignum, inter novicium & privignum, inter sacerdotem & nurum, inter locrum & generum: quanvis Sanchez lib. 7. disp. 66. & lib. 8. disp. 6. num. 12. attribuat in his quoque Summo Pontifici dispensandi potestatem. Cuncti tamen consentient posse ab Ecclesia dispensari in iisdem ipsis gradibus, non ex legitimo matrimonio, sed ex illicita copula exurgentibus, ut in nuptiis filium adulterio matris suæ, aut filii cum concubina patris sui. Et certè si incestus si occultus, convenient Doctores, non modò virum qui pendente suo matrimonio compressit matrem uxoris suæ socrum suam, & uxorem qua similiter constante matrimonio adulterata est cum patre viri sui socrero suo, teneri solvere debitum conjugi petenti, sed posse insuper ab Ordinario dispensari ut possint licite petere. Affinitas enim perfecta jam matrimonio inter virum & uxorem superveniens reddit eum ex cuius flagitio nata est, inhabilem ad exigendum connubiale debitum; sed tamen petenti conjugi innocentie reddere tenetur. Sed tamen conjunctus qui commisit incestum, potest dispensari ut licite possit petere, cap. Transmissæ, & cap. Tua fraternitatis, & cap. Jordana, de eo qui cognov. consang. uxor. suæ. In primo vero gradu collateralium affinium potest Ecclesia, hoc est Papa, vel generale Concilium, dispensare ad matrimonium, quanvis illa affinitas non ex stupro, sed ex legitimo matrimonio exorta foret, ut scilicet vidua ex fratre fratri superstiti nubat: et si talis dispensatio in Catharina Austriaca, per quam defuncto priore conjugi exitus.

XII. Quod verò attinet ad impedimenta non dirimentia locuples teatis est Navarra cap. 22. num. 85. ea omnia fuisse diuturnâ olim consuetudine abolita, exceptis votis simplicibus perpetuæ castitatis, necnon Religiosis, & sponsalibus praecedentibus cum altera vivente persona, & Ecclesia interdicto; quatenus ipse dum hæc scriberet nonagenarius, vitam insumpserat docendo publicè Jus Canonicum in Gallia, Hispania & Iralia, & frequentibus toto ex orbe Christiano consultationibus respondendo in Romana præsertim Curia, quæ de ejus doctrina lumen in arduis questionibus mutuari solebat. Sic verò loquitur: *Id videtur non tantum consuetudine non esse receptum, sed etiam negare à Papa, neque ab Episcopo ullo peti dispensationem, quando cum illo impedimento aliud dirimens non currat: nondum enim in tanta etate vidi vel audiui fieri.* Eadem affirmat Tolutus

Ietus lib. 7. cap. 19. in fine. Sanchez lib. 7. disput. 17. Bonacina quest. 3.
puncto 15. num. 3.

XIIII. Non omnes extra matrimonium nati censentur illegitimi. Naturalis enim ex soluto & soluta genitus legitimatur per subsequens matrimonium, cap. 1. qui fil. sint legit. Instit. de nupt. §. fin. & in Authent. quomodo naturales efficiantur sui, §. Si quis igitur dotalia, collat. 3. & C. de natural. liber. l. Cum quis: & Instit. de hæredit. quæ ab intest. defer. §. Quibus, verb. Necnon. Id verò jus non extenditur ad spurious natos durante patris aut matris matrimonio, licet postmodum dissoluto per mortem alterius conjugum matrimonio, pater & mater spurii matrimonium inter se inirent, cap. Tana, qui fil. sint legit. At filii nati ex conjugio in facie Ecclesie bona fide contracto censendi sunt legitimi, quanvis postea aliquod ejus conjugii dirimens impedimentum detegatur, cap. Pervenit, cod. tit. Si conjugatus vivente priori conjugate contrahit cum alia persona ignorante quod illè sit conjugatus, proles inde nascens erit legitima, cap. Ex tenore, eod. Præterea proles infidelium conjugum qui postea convertuntur ad Fidem, legitima est, etiam si parentes sint in gradu prohibito lege canonica, cap. fin. cod. Cognitio an quis sit legitimus, ad Ecclesiam defertur, cap. Can. fam 2. cod. tit.

C A P U T X X V I I I .

De Divortiis.

DIVORTIUM est legitima conjugum separatio, quæ tribus modis intelligi potest. Primo quoad torum, seu copulam dumtaxat. Secundò quoad torum simul & habitationem. Terziò quoad vinculum ipsum quod solvit, ita ut definit esse Matrimonium.

II. Dissolvitur quoad vinculum ratum conjugium, dummodo non sit consummatum, si alter conjugum discesserit, & professionem in Religione aliqua per Apostolicam Sedem confirmata emiserit: imò etiam per votum simplex quod in Societate Jesu post Biennium probationis emituit solet, adeò ut post tale emissum votum liceat alteri Parti in aliud convolare matrimonium. Et si enim scriptum sit Matth. 19. *Quod Deus coniunxit homo non separet*; id tamen absolute intelligendum est de matrimonio consummato, per quod duo fiunt una caro, ut ibidem innuitur: *Eruunt duo in carne una*. Post ratum itaque matrimonium conceduntur conjugibus menses duo, intra quos alter conjugum alteri petenti potest debitum conjugale reculare